

TARNÓW. Dzieje miasta i regionu *

W 1983 roku czytelnicy otrzymali kolejny, drugi tom monografii obejmującej dzieje miasta Tarnowa i regionu tarnowskiego. Został on poświęcony okresowi rozbiorów i drugiej Rzeczypospolitej. Pracę tę - podobnie jak poprzednią - opublikowała Krajowa Agencja Wydawnicza w Rzeszowie na zlecenie Urzędu Miejskiego w Tarnowie.

Analiza treści zawartych w tej książce wskazuje na źródłowo-badawczy charakter opracowania. Oparte ono zostało na bogatym materiale źródłowym rękopiśmiennym, zawartym w archiwaliach tarnowskich, krakowskich, warszawskich oraz przechowywanych w działach rękopisów bibliotek naukowych Krakowa i kraju. Spożytkowano również ciekawy materiał przechowywany w urzędach administracji państwowej, szkołach, parafiach oraz siedzibach organizacji politycznych i społecznych regionu. Autorzy wykazali również znajomość literatury przedmiotu. Ze względu na prekursorskie całościowe badania regionu tarnowskiego podstawa źródłowa jest gruntowna i wystarczająca.

Praca składa się z kilku podstawowych części. Rozważania otwiera dział poświęcony okresowi rozbiorowemu. Autorzy, zgodnie z dziejami politycznymi ziem polskich zaboru austriac-

* T. 2. Opracowanie zbiorowe pod redakcją Feliksa Kiriya, Zygmunta Ruty, Tarnów 1983, ss. 728.

kiego, podzielili ten okres na przedautonomiczne dzieje miasta i regionu oraz czasy autonomii galicyjskiej. W tym okresie Tarnowskie - jak i inne regiony ziem polskich - przeżywało falę walk narodowyzwoleńczych. Ukazanie w opracowaniu tych zjawisk silnie koresponduje z historią ogólnopolską. Odmianą charakterystykę dano analizie doby autonomicznej. W pozostałych dwóch zaborach nasiliły się procesy germanizacyjne (zabór pruski) i rusyfikacyjne (zabór rosyjski), a jedynie w Galicji, wykorzystując autonomię narodową, można było rozwijać polską myśl i instytucje naukowe, kulturalne i oświatowe. Ciekawie ukazano przebieg tego procesu w regionie tarnowskim.

Najobszerniejsza w stosunku do pozostałych jest część dotycząca dziejów Tarnowa i regionu w dwudziestoleciu międzywojennym. Przedstawione tu zostały problemy rozwoju przemysłu i związanej z nim klasy robotniczej, a także dzieje polityczne ruchu społeczno-chłopskiego. Na tym tle omówiono sytuację społeczno-polityczną i gospodarczą analizując funkcjonowanie i walkę stronnictw o prymat w regionie. Interesujące okazały się również rozważania dotyczące oświaty, kultury oraz innych aspektów życia społecznego w omawianym okresie.

Praca ta, w wyniku szerokiego potraktowania tematu w kontekście dziejów ogólnopolskich, odbiega od typowego opracowania monograficznego. Całościowe ujęcie problemu w oparciu o masę faktograficznych informacji uderza czytelnika wielką rzetelnością. Autorzy nie zagubili się jednak w gąszczu tysięcy faktów i zjawisk, zdążając konsekwentnie do stworzenia syntetycznego obrazu przeszłości Tarnowa i regionu. Lektura książki stanowi dowód na konieczność podejmowania naukowych badań regionalnych, które powinny stanowić podstawę syntetycznych analiz dziejów Polski.

Na szczególne podkreślenie zasługuje ogromna praca redakcyjna prowadząca do ujednoczenia szeregu różnorodnych

rozpraw. Książka bowiem została napisana przez blisko dwudziestu autorów reprezentujących środowisko naukowe Krakowa i Tarnowa. W składzie tym jednak - obok wytrawnych badaczy - znaleźli się również autorzy początkujący. Stwierdzić należy, iż duże doświadczenie redaktorów monografii pozwoliło na stworzenie z tych materiałów dla czytelnika jednolitego dzieła.

Na osobną uwagę zasługuje strona wydawnicza pracy. Odpowiedni układ tekstu, ciekawe ilustracje, dobry papier gwarantują dobre jej przyjęcie przez czytelników.

Jedynym znaczącym brakiem tej książki jest fakt nieopracowania indeksu osób i nazw geograficznych. Sądzić należy, iż redaktorzy zapewnią ukazanie się indeksu w ostatnim tomie monografii. Uwaga ta nie zmienia wysokiej oceny udanego i potrzebnego dla badań historycznych dzieła.

Andrzej Kliś